

Danimir Štros,
univ.spec.oec¹

Znanstveni rad
Pregledni rad

Scientific paper
Subject Review

UDK/UDC 352(497.5)

ANALIZA EKONOMSKE ODRŽIVOSTI LOKALNE SAMOUPRAVE

Sažetak:

U ovom radu detaljno se analizirao indeks razvijenosti lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava u Republici Hrvatskoj. Cilj istraživanja bio je dublje razumijevanje trenutnog stanja razvijenosti lokalnih jedinica te identifikacija ključnih izazova za njihov daljnji razvoj. Istraživanje je pokazalo značajne razlike u razvijenosti regija, s ruralnim područjima koja se suočavaju s većim izazovima u ekonomskom i socijalnom razvoju. Naglašena je potreba za reformama teritorijalnog ustroja kako bi se bolje uskladili urbani i ruralni dijelovi. Važnost komunalne infrastrukture istaknuta je kao ključna za poticanje gospodarske aktivnosti i poboljšanje životnog standarda. Konačno, rad ističe potrebu za sveobuhvatnom strategijom koja uključuje promjene u teritorijalnom ustroju, jačanje institucionalnih kapaciteta lokalnih vlasti i usmjeravanje većih financijskih resursa prema nerazvijenim područjima. Integrirani pristup i dugoročne investicije u lokalni razvoj ključni su za postizanje ravnoteže između urbanih i ruralnih regija te osiguranje održivog i prosperitetnog razvoja cijele zemlje.

Ključne riječi: *Analiza ekonomske održivosti lokalne samouprave, razvijenost, teritorijalni ustroj, komunalna infrastruktura, ravnomjeran razvoj.*

ANALYSIS OF ECONOMIC SUSTAINABILITY OF LOCAL GOVERNMENT

Abstract:

This paper extensively analyzes the development index of local and regional self-governments in the Republic of Croatia. The research aims to provide deeper insights into the current state of development of local units and identify key challenges for their further advancement. The study reveals significant disparities in regional development, with rural areas facing greater challenges in economic and social development. There is an emphasized need for territorial restructuring reforms to better align urban and rural areas. The importance of municipal infrastructure is highlighted as crucial for stimulating economic activity and improving living standards. Lastly, the paper underscores the necessity of a comprehensive strategy encompassing territorial restructuring, strengthening institutional capacities of local authorities, and directing greater financial resources towards underdeveloped areas. An integrated approach and long-term investments in local development are crucial for achieving balance between urban and rural regions and ensuring sustainable and prosperous development across the country.

Keywords: *Analysis of local government economic sustainability, development, territorial structure, municipal infrastructure, balanced development.*

¹ doktorand na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, e mail: dstros528@gmail.com

UVOD

Proračun jedinica lokalne samouprave predstavlja ključni akt u upravljanju financijama na lokalnoj razini, definirajući procjene prihoda i primanja te utvrđujući rashode i izdatke za pojedinu proračunsku godinu. Osim toga, proračun sadrži i projekcije prihoda i rashoda za naredne dvije godine, što omogućuje planiranje i dugoročno upravljanje financijama lokalne zajednice. U Republici Hrvatskoj, ovaj proces reguliran je Zakonom o proračunu, koji propisuje sve relevantne postupke i mjere vezane uz proračunsko planiranje i izvršavanje (NN 87/08, 136/12, 15/15). Ključni izazovi s kojima se suočavaju jedinice lokalne samouprave u Hrvatskoj povezani su s centraliziranim sustavom vlasti i financiranja. Prema riječima Jurlina Alibegović (2007), Hrvatska je izrazito centralizirana država, gdje središnja vlast ostvaruje većinu javnih prihoda i troši najveći dio javnih rashoda. Ova centralizacija ograničava mogućnosti lokalnih jedinica da realiziraju programe i projekte koji su u skladu s potrebama i željama njihovih građana. Istovremeno, broj jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj smatra se prevelikim u odnosu na veličinu zemlje, što dodatno komplicira financijsko upravljanje i ograničava resurse dostupne lokalnoj razini.

Sukladno tome, cilj ovog istraživanja je detaljnije analizirati strukturu proračuna jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, identificirati izvore financiranja te istražiti izazove i potrebe za reformom u kontekstu financijske održivosti lokalnih jedinica. Kroz dublju analizu, očekuje se bolje razumijevanje trenutnih poteškoća u financijskom upravljanju na lokalnoj razini te identificiranje potencijalnih smjernica za poboljšanje situacije.

Metodologija ovog istraživanja temeljit će se na analizi sekundarnih izvora, kao što su akademski radovi, zakonski akti i izvještaji ministarstava, kako bi se prikupili relevantni podaci o proračunu lokalne samouprave. Nakon prikupljanja podataka, provede će se analiza i sinteza dobivenih informacija kako bi se identificirale ključne teme i izazovi vezani uz financijsko upravljanje na lokalnoj razini.

Uzimajući u obzir kompleksnost financijskog sustava lokalne samouprave te izazove s kojima se suočavaju, postavlja se hipoteza da će provedba reformi usmjerenih na fiskalnu decentralizaciju i redefiniranje teritorijalnog ustroja pridonijeti poboljšanju financijske održivosti lokalnih jedinica u Republici Hrvatskoj. Očekuje se da će ovo istraživanje pružiti korisne uvide i preporuke za buduće akcije u području lokalne samouprave i financijskog upravljanja.

1. PRORAČUN LOKALNE SAMOUPRAVE

Proračun lokalne samouprave

Proračun lokalne samouprave sastoji se od proračunskih prihoda i primitaka te proračunskih rashoda i izdataka. Proračunski prihodi i primici uključuju kapitalne prihode, prihode od poslovanja te pomoći i donacije. Kapitalni prihodi obuhvaćaju prihode od kapitalnih pomoći iz državnog ili županijskog proračuna te institucija i tijela EU-a. To su prihodi od prodaje nefinancijske imovine poput građevinskog zemljišta ili stanova u vlasništvu jedinica lokalne samouprave. Prihodi od poslovanja podijeljeni su na porezne prihode kao što su porez na dohodak i porez na robu i usluge te na neporezne prihode poput prihoda od kamata na dane zajmove (Zakon o proračunu, NN 87/08, 136/12, 15/15).

Pomoći ili donacije mogu biti od pravnih i fizičkih osoba izvan općeg proračuna te predstavljaju značajan doprinos proračunu lokalne samouprave. Primici u proračun mogu biti od primitaka od financijske imovine te od zaduživanja. (Zakon o proračunu, NN 87/08, 136/12, 15/15)

Proračunski rashodi i izdaci obuhvaćaju sve troškove koji su nastali u jedinici lokalne samouprave tijekom proračunske godine. Oni se prikazuju prema ekonomskoj, programskoj, organizacijskoj i lokacijskoj klasifikaciji (Zakon o proračunu, NN 87/08, 136/12, 15/15).

Načela proračuna lokalne samouprave uključuju načelo jedinstva i točnosti, koje osigurava pravilno financiranje rashoda, aktivnosti i programa, načelo dobrog financijskog upravljanja, koje potiče ekonomično i učinkovito trošenje sredstava, te načelo uravnoteženosti, koje zahtijeva da proračunski prihodi pokriju ukupne rashode i izdatke. Dodatna načela uključuju načelo jedne godine, obračunske jedinice, transparentnosti, univerzalnosti te specifikacije (Zakon o proračunu, NN 87/08, 136/12, 15/15).

Proračunski korisnici su ustanove poput dječjih vrtića, knjižnica i muzeja, a lokalne samouprave također mogu osnivati trgovačka društva koja obavljaju javne djelatnosti. Financiranje trgovačkih društava odvija se kroz kapitalne pomoći, otplatama zaduživanja i drugim mehanizmima. Za trošenje proračuna odgovoran je načelnik kao izvršno tijelo, s mogućnošću delegiranja poslova zamjeniku načelnika (Zakon o proračunu, NN 87/08, 136/12, 15/15).

Problemi financiranja i izvori financiranja u kontekstu decentralizacije u Hrvatskoj
Financiranje lokalnih samouprava u Hrvatskoj predstavlja kompleksan problem koji proizlazi iz centraliziranog modela vlasti te prevelikog broja županija, što komplicira decentralizaciju ovlasti i financijske resurse. Jurlina Alibegović (2007)

naglašava da je Hrvatska, u usporedbi s drugim zemljama, izrazito centralizirana, pri čemu središnja vlast kontrolira većinu javnih prihoda i troši najveći dio javnih rashoda (Bratić, 2008). Ova centralizacija stvara sustavnu nejednakost u raspodjeli resursa i otežava lokalnim samoupravama ostvarivanje programa i projekata koji su usmjereni prema stvarnim potrebama građana.

Osim toga, Hrvatska kao zemlja s prevelikim brojem županija suočava se s dodatnim izazovima. Udio županija u prihodima od poreza na dohodak iznosi 16,5%, što bi trebala biti značajna financijska sredstva namijenjena lokalnim samoupravama (Jurlina Alibegović, 2007). Međutim, prekomjerni broj županija dodatno opterećuje sustav lokalne samouprave, a njihova struktura temelji se na političkim, a ne upravno-stručnim kriterijima.

Reforma županijskog sustava provedena 2001. godine donijela je promjene u funkciji i autonomiji županija. Nakon te reforme, županije su postale jedinice područne samouprave, ali se njihov utjecaj na lokalnu administraciju povećao. Župan više nije predstavnik državne vlasti već je politički odgovoran lokalnoj skupštini, što je dovelo do povećanja broja županijskih službenika i opterećenja lokalnih proračuna (Koprić, 2010).

Analize koje su proveli Dobrić, Gadžo i Bodul (2016) ukazuju na fiskalnu neodrživost većine hrvatskih jedinica lokalne samouprave te sugeriraju da je Republika Hrvatska, s obzirom na svoju relativno malu veličinu, možda premala za uspostavljanje održivog fiskalnog federalizma koji bi uključivao veće teritorijalne jedinice.

Sukladno Europskoj povelji o lokalnoj samoupravi, lokalne samouprave trebaju biti demokratske, decentralizirane i odgovorne za svoje područje djelovanja. To implicira potrebu za daljnjom decentralizacijom ovlasti i financijskih resursa kako bi se lokalne samouprave osnažile u pružanju usluga građanima (Dobrić i sur., 2016).

Izvori financiranja lokalnih samouprava obuhvaćaju opće prihode i primitke, vlastite prihode, prihode za posebne namjene, pomoći, donacije, prihode od prodaje nefinancijske imovine, naknade s naslova osiguranja i namjenske primitke. Ovi izvori su precizno definirani Pravilnikom o proračunskim klasifikacijama (NN 26/10, 120/13), što omogućava transparentno i učinkovito upravljanje lokalnim financijama. Opći prihodi i primitci, kao i vlastiti prihodi, igraju ključnu ulogu u financiranju lokalnih aktivnosti, dok prihodi za posebne namjene omogućavaju fokusiranje sredstava na specifične projekte i

programe. Pomoći i donacije pružaju dodatnu podršku lokalnim projektima iz različitih izvora, dok prihodi od prodaje nefinancijske imovine i naknade s osiguranja osiguravaju dodatne prihode koji se mogu iskoristiti za lokalne potrebe (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama, NN 26/10, 120/13).

2. ANALIZA STRUKTURE PRORAČUNA I VLASTITIH PRIHODA JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE U HRVATSKOJ

U kontekstu financijske analize jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj, važno je dublje istražiti ulogu vlastitih prihoda kao temeljnog izvora financiranja. Vlastiti prihodi, prema zakonskim definicijama, obuhvaćaju sredstva koja lokalne vlasti ostvaruju kroz svoje aktivnosti na tržištu, bez ovisnosti o nacionalnom proračunu. Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne samouprave propisuju se različiti izvori vlastitih prihoda, uključujući prihode od vlastite imovine, općinske poreze propisane zakonom, novčane kazne za prekršaje, upravne pristojbe, komunalnu naknadu, komunalni doprinos te ostale naknade utvrđene specifičnim zakonodavstvom (NN 117/93, 69/97, 33/00, 73/00, 127/00, 59/01, 107/01, 117/01, 150/02, 147/03, 132/06, 26/07, 73/08, 25/12, 147/14, 100/15).

U praksi, porezni prihodi, posebno oni od poreza na dohodak, značajan su segment prihoda lokalnih proračuna. Primjerice, u 1999. godini udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima županija iznosio je 57%, dok je kod gradova taj udio bio još veći, čak 62%. Osim poreznih prihoda, značajan doprinos proračunima dolazi i od neporeznih prihoda poput naknada i pristojbi komunalnog gospodarstva te drugih prihoda poput boravišnih pristojbi, što dodatno obogaćuje financijsku strukturu lokalnih proračuna (Jurlina Alibegović, 2002).

Analiza udjela lokalnih proračuna u konsolidiranim prihodima državnog proračuna ukazuje na važnost lokalnih financija u ukupnom financijskom sustavu. Iako relativno mali, udio prihoda lokalnih proračuna u konsolidiranim prihodima državnog proračuna predstavlja vitalnu komponentu lokalne ekonomije. Na primjer, u 1999. godini udio prihoda lokalnih proračuna u konsolidiranim prihodima državnog proračuna iznosio je 10,32%, dok je udio u bruto domaćem proizvodu bio 5,42% (Jurlina Alibegović, 2002).

Unatoč nastojanjima lokalnih vlasti da povećaju svoje prihode, većina njih se suočava s ograničenjima koja otežavaju realizaciju planiranih projekata i obveza. Iako postoji

potencijal za povećanje vlastitih prihoda putem različitih naknada i poreza, postojeći financijski kapaciteti često su nedostadni za pokrivanje svih potreba lokalnih zajednica.

Stoga je ključno razmotriti strategije za poboljšanje financiranja lokalnih samouprava, što uključuje i razmatranje teritorijalnog ustroja i redistribucije financijskih resursa kako bi se osigurala održivost i učinkovitost lokalne vlasti u pružanju usluga građanima. Potrebno je osigurati da se financijski resursi usmjeravaju prema prioritetima zajednice i da se osigura ravnoteža između potreba i raspoloživih sredstava. Dodatno, važno je poticati transparentnost u upravljanju proračunima i promovirati sudjelovanje građana u procesima odlučivanja kako bi se osiguralo učinkovito korištenje javnih resursa (Jurlina Alibegović, 2002).

Kada se uzmu u obzir i praktični aspekti, poput financiranja školstva, zdravstva i vatrogastva, jasno je da lokalne vlasti imaju ključnu ulogu u pružanju osnovnih usluga građanima. Međutim, nedostatak financijskih sredstava često ograničava njihovu sposobnost da u potpunosti ispune ove obveze. Osim toga, strukturne razlike između različitih jedinica lokalne samouprave dodatno kompliciraju financijsku situaciju, s većim gradovima koji imaju veći fiskalni kapacitet u usporedbi s ruralnim područjima.

U konačnici, nužno je sustavno istraživanje kako bi se razumjele specifičnosti i izazovi lokalnih financija, a rezultati takvih studija mogli bi poslužiti kao osnova za razvoj politika usmjerenih na jačanje financijske održivosti lokalnih samouprava i poboljšanje kvalitete života građana širom zemlje.

3. ANALIZA FISKALNOG KAPACITETA LOKALNIH PRORAČUNA U HRVATSKOJ: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

U kontekstu proučavanja fiskalnog kapaciteta lokalnih proračuna u Hrvatskoj, ključno je sagledati niz pokazatelja koji ukazuju na financijsku stabilnost i održivost lokalnih samouprava (Jurlina Alibegović, 2002). Analiza provedena tijekom 1999. i 2000. godine pruža uvid u različite aspekte financijske situacije lokalnih jedinica te ističe nekoliko ključnih izazova s kojima se suočavaju.

Prvo, prosječni prihodi po stanovniku predstavljaju važan indikator ekonomske snage pojedine županije. Analiza pokazuje da je veći dio županija bio ispod državnog prosjeka u ostvarivanju prihoda po stanovniku, što sugerira

nejednakosti u regionalnom razvoju i ekonomskoj snazi pojedinih područja. Osim ekonomske snage, važno je istaknuti i druge faktore koji mogu utjecati na razlike u prihodima po stanovniku, kao što su neslužbeno gospodarstvo te zakonske povlastice i oslobođenja koja mogu biti dodijeljena određenim regijama (Jurlina Alibegović, 2002).

Drugo, analiza pokazuje da je značajan broj gradova i općina suočen s poteškoćama u pokrivanju tekućih izdataka tekućim prihodima. Konkretno, 27% gradova i 35,8% općina nije bilo u mogućnosti osigurati dovoljno sredstava kako bi pokrili svoje tekuće rashode. Ovi pokazatelji upućuju na ozbiljne probleme u financijskoj održivosti lokalnih proračuna te ukazuju na potrebu za promjenama u sustavu financiranja i upravljanja lokalnim financijama (Jurlina Alibegović, 2002).

Treće, analiza ukazuje na potrebu hitnih promjena u financijskom sustavu lokalnih samouprava kako bi se osigurao njihov održivi razvoj. Nedostatak fiskalnog kapaciteta za razvoj lokalnih jedinica može rezultirati nezadovoljstvom građana te ograničenim mogućnostima za pružanje osnovnih javnih usluga. Stoga je nužno razmotriti nove strategije i politike koje bi omogućile jačanje financijske stabilnosti i kapaciteta lokalnih samouprava (Jurlina Alibegović, 2002).

Nadalje, analiza sugerira da postojeće teritorijalno ustrojstvo, posebno u slučaju Grada Zagreba i Zagrebačke županije, može biti neadekvatno s obzirom na ekonomske i demografske razlike unutar regije. Konkretno, podaci pokazuju da Grad Zagreb i Zagrebačka županija čine relativno mali broj jedinica lokalne samouprave, ali imaju značajan udio u ukupnom broju stanovnika. Ova neravnoteža u teritorijalnom ustrojstvu može otežati efikasno upravljanje lokalnim resursima i ograničiti mogućnosti za ekonomski razvoj manje razvijenih područja (Jurlina Alibegović, 2002).

U konačnici, analiza fiskalnog kapaciteta lokalnih proračuna ukazuje na potrebu za sveobuhvatnom reformom lokalne financijske politike kako bi se osigurala održiva i uravnotežena ekonomska kretanja na lokalnoj razini. To uključuje promjene u sustavu financiranja, jačanje transparentnosti i odgovornosti u upravljanju proračunskim sredstvima te promicanje regionalnog razvoja kao prioritarnog cilja javne politike. Sve navedeno može pružiti osnovu za izgradnju snažnijeg i održivijeg lokalnog financijskog sustava koji će podržati rast i razvoj lokalnih zajednica širom Hrvatske (Jurlina Alibegović, 2002).

Kroz ove nalaze, jasno je da je potrebno detaljnije

proučavanje i implementacija reformi kako bi se osigurala financijska stabilnost i održivost lokalnih proračuna u Hrvatskoj.

4. INDEKS RAZVIJENOSTI JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE SAMOUPRAVE U REPUBLICI HRVATSKOJ: ANALIZA I IMPLIKACIJE

Ovaj dio rada sadrži detaljnu analizu indeksa razvijenosti svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj kako bi se utvrdilo njihovo trenutno stanje razvijenosti te identificirale jedinice koje zahtijevaju podršku iz državnog proračuna. Indeks razvijenosti predstavlja ključni instrument u procesu raspodjele poreza na dohodak te u financiranju infrastrukturnih projekata, kao i u osiguravanju sredstava iz europskih strukturnih i kohezijskih fondova.

Razvrstavanje jedinica područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti provodi se uzimajući u obzir vrijednost indeksa razvijenosti koja se određuje na temelju sljedećih kriterija:

I. skupina: U ovu skupinu spadaju jedinice čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske. Ovdje se ubrajaju

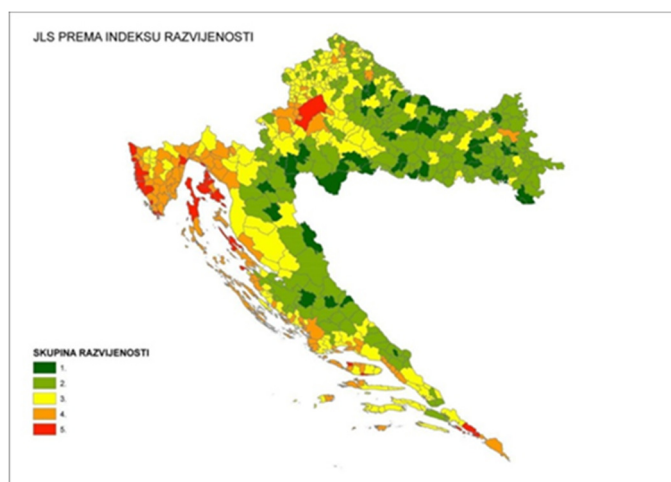
Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Ličko-senjska, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Sisačkomoslavačka, Virovitičko-podravskа i Vukovarsko-srijemska županija.

II. skupina: Jedinice koje imaju vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske svrstavaju se u ovu skupinu. To uključuje Splitsko-dalmatinsku, Šibensko-kninsku i Varaždinsku županiju.

III. skupina: Ova skupina obuhvaća jedinice čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske, poput Dubrovačko-neretvanske, Zadarske i Zagrebačke županije.

IV. skupina: Jedinice čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka Republike Hrvatske svrstavaju se u ovu skupinu. U ovoj kategoriji nalaze se Grad Zagreb, Istarska i Primorsko-goranska županija.

Prema dostupnim podacima, gotovo polovica (47,48%) jedinica lokalne samouprave svrstana je u kategoriju potpomognutih jedinica. Najveći udio potpomognutih jedinica (82,19%) nalazi se u II. skupini, dok se u I. skupini nalazi 47 jedinica lokalne samouprave...

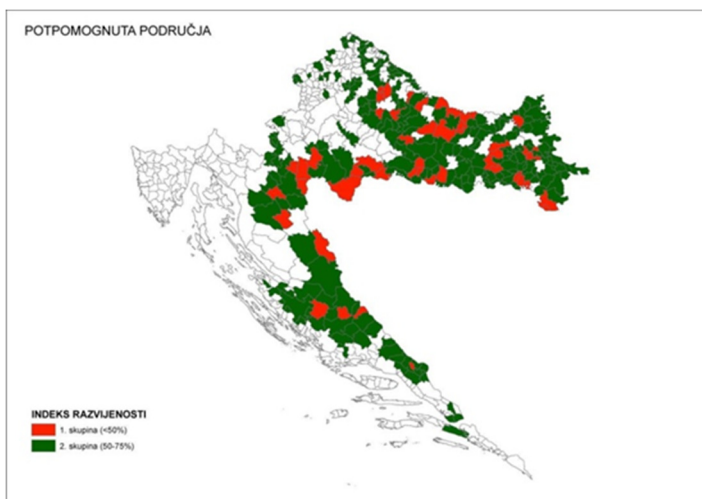
Slika 1. Zemljopisni prikaz indeksa razvijenosti.

Izvor: (Narodne novine broj: 147/14. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije)

Prethodna slika (Slika 1) prikazuje kartografski prikaz indeksa razvijenosti u Republici Hrvatskoj prema kriterijima navedenima u tekstu.

Geografski gledano, područja s izraženim razvojnim izazovima nalaze se prvenstveno u središnjem i istočnom dijelu zemlje, s posebnim naglaskom na područja uz granicu s Bosnom i

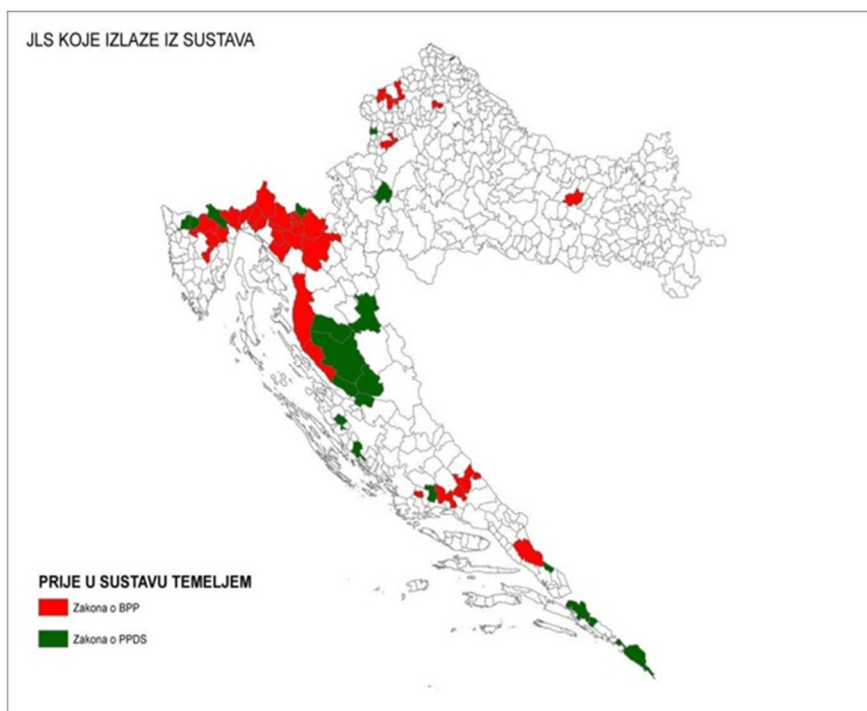
Hercegovinom te Srbijom. Usporedbom s drugim regijama, Istarska i Primorsko-goranska županija ističu se kao područja s najboljim razvojnim pokazateljima, budući da nemaju nijednu jedinicu lokalne samouprave kategoriziranu kao potpomognuto područje.

Slika 2. Zemljopisni prikaz područja potpomognutih jedinica lokalne samouprave.
Izvor: (Narodne novine broj: 147/14. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije)

Prethodna slika (Slika 2) prikazuje geografsku raspodjelu jedinica lokalne samouprave koje su

kategorizirane kao potpomognuto područje.

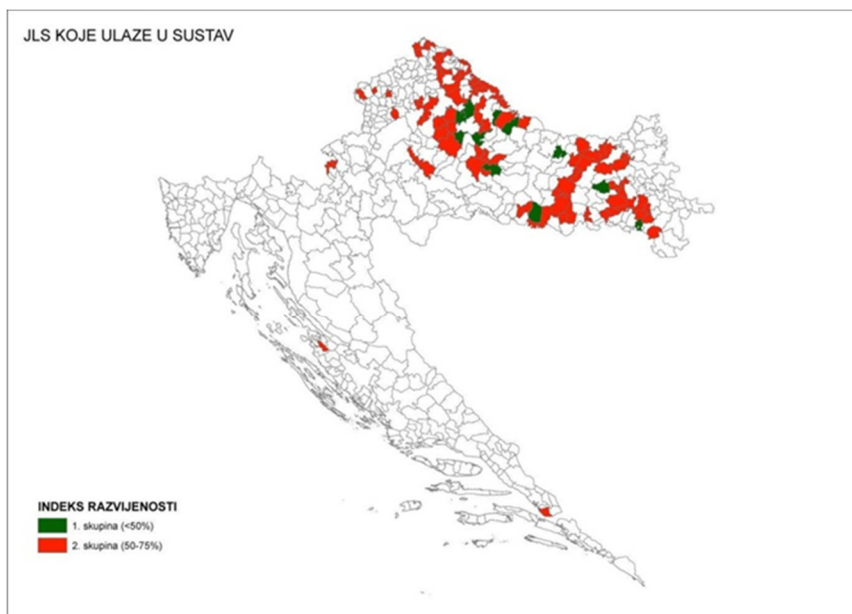

Slika 3. Zemljopisni prikaz jedinica lokalne samouprave koje su izašle iz sustava prema Zakonu o BPP i PPDS.

Izvor: (Narodne novine broj: 147/14. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije)

Na prethodnoj slici (Slika 3) vidljiva je geografska

distribuciju jedinica lokalne samouprave koje su izuzete iz posebnih poreznih tretmana.

Slika 4. Zemljopisni prikaz jedinica lokalne samouprave koje su ušle u sustav prema Zakonu o BPP i PPDS.
Izvor: (Narodne novine broj: 147/14. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije)

Prethodna slika (Slika 4) prikazuje geografsku distribuciju jedinica lokalne samouprave koje su uključene u posebne porezne tretmane.

Prethodno prikazane karte područja od posebne državne skrbi i brdsko planinska-područja imaju poseban porezni tretman. Naime, Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16) članak 28.a govori da obveznici poreza na dobit, a pripadaju u I. i II. skupinu po stupnju razvijenosti te područje grada Vukovara imaju pravo na poreznu olakšicu poreza na dobit 50% od propisane osnovice.

Isto tako, porezni obveznici poreza na dohodak s navedenih područja ako ih ima više od 50% prebivalište na rečenom području, a prema Zakonu o porezu na dohodak (NN115/16) članak 43. imaju poreznu olakšicu od 50% od propisane osnovice.

Ovi rezultati ukazuju na potrebu kontinuiranih prilagodbi poreznih politika i dodatnih poticaja kako bi se osigurao ravnomjeran razvoj svih područja u Republici Hrvatskoj te kako bi se osigurala financijska održivost lokalnih samouprava.

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu detaljno se analizirao indeks razvijenosti svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj, kao ključni instrument za procjenu razvojnih dispariteta među različitim regijama. Pritom je istraživanje obuhvatilo ne samo kvantitativne

podatke o ekonomskim pokazateljima, već i kvalitativne aspekte koji su važni za cjelovitu sliku razvoja lokalnih zajednica.

Glavni cilj ovog rada bio je dublje razumijevanje trenutačnog stanja razvijenosti lokalnih jedinica te identifikacija ključnih izazova i potreba za njihovim daljnjim razvojem. U tom kontekstu, hipoteze istraživanja usmjerene su na pretpostavku da postoje značajne disparitete u razvijenosti lokalnih jedinica te da je potrebno posebno financiranje kako bi se osigurao ravnomjeran regionalni razvoj.

Analiza rezultata istraživanja potvrdila je postavljene hipoteze, ističući niz ključnih zaključaka. Prvo, utvrđeno je da postoje značajne razlike u razvijenosti različitih regija, pri čemu su ruralna područja često suočena s većim izazovima u ekonomskom i socijalnom razvoju u odnosu na urbana središta. To ukazuje na potrebu za ciljanom financijskom podrškom nerazvijenim područjima kako bi se potaknuo njihov gospodarski rast i povećala kvaliteta života stanovništva.

Drugo, istraživanje je identificiralo nedostatke u trenutačnom teritorijalnom ustroju, naglašavajući potrebu za reformama koje bi osigurale bolje usklađivanje između urbanih i ruralnih područja. Monotipski model teritorijalnog ustroja, koji bi osigurao jednakost u pravima i obvezama svih jedinica lokalne samouprave, predstavlja jedan od potencijalnih pristupa za postizanje ravnomjernijeg razvoja regija.

Treće, rad ističe važnost komunalne infrastrukture

kao ključnog čimbenika za poticanje gospodarske aktivnosti i poboljšanje životnog standarda građana. Fragmentacija komunalne infrastrukture među različitim lokalnim jedinicama predstavlja prepreku za efikasno upravljanje resursima i provedbu razvojnih projekata, te stoga zahtijeva sustavne mjere za njezino poboljšanje i integraciju na regionalnoj razini.

U konačnici, ovaj rad naglašava potrebu za sveobuhvatnom strategijom koja bi uključivala

.
..

promjene u teritorijalnom ustroju, jačanje institucionalnih kapaciteta lokalnih vlasti te usmjeravanje većih financijskih resursa prema nerazvijenim područjima. Samo integriranim pristupom i dugoročnim investicijama u lokalni razvoj moguće je postići ravnotežu između urbanih i ruralnih regija te osigurati održivi i prosperitetan razvoj cijele zemlje.

.

Ožujak	2024	Broj 22	IX. godina izdavanja
March	2024	Number 22	IX. Year of publishing
ISSN 1849-9686		UDK/UDC 330.1(05), 30(05)	

LITERATURA

1. Bratić, V. (2008). 'Lokalna samouprava u središnjoj i istočnoj Europi: snažan, neovisan instrument upravljanja na lokalnoj razini ili tigar od papira?', *Financijska teorija i praksa*, 32(2), str. 139-157.
2. Dobrić, D., Gadžo, S., i Bodul, D. (2016). 'Problem „bankrota“ hrvatskih lokalnih jedinica: stanje i perspektive u kontekstu europeizacije sustava višerazinskog upravljanja', *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, VII(1), str. 290-340.
3. Hrvatski sabor. *Pravilnik o proračunskim klasifikacijama.*, (2013).
4. Jurlina Alibegović, D. (2002). *Financiranje lokalne samouprave.* In *Fiskalna decentralizacija u Hrvatskoj* (pp. 93–106). Zagreb: Institut za javne financije.
5. Jurlina Alibegović, D. (2007). *Fiskalna decentralizacija – instrument poticanja regionalnog razvitka.* In *Zbornik radova: Izazovi dugoročnog razvitka Hrvatske u konkurentskom okruženju.* Zagreb: Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta.
6. Koprić, I. (2010). *Stanje lokalne samouprave u Hrvatskoj.* *Hrvatska Javna Uprava*, (3), 665–681.
7. *Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije* (n.d) *Indeks razvijenosti, razvoj.gov.hr.* Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112> (01.12.202.3)
8. *Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave* (NN 117/93, 69/97, 33/00, 73/00, 127/00, 59/01, 107/01, 117/01, 150/02, 147/03, 132/06, 26/07, 73/08, 25/12, 147/14, 100/15)
9. *Zakon o porezu na dohodak* (NN 115/16)
10. *Zakon o proračunu* (NN 87/08, 136/12, 15/15)